

Hva er Den grønne utviklingsmekanismen (CDM)?

CDM er en forkortelse for Clean Development Mechanism. På norsk kalles det for Den grønne utviklingsmekanismen. Den grønne utviklingsmekanismen er opprettet under Kyotoprotokollen, og er dermed en internasjonal FN-mekanisme. Den grønne utviklingsmekanismen åpner for investeringer i konkrete prosjekter som bidrar til reduserte klimagassutslipp og en bærekraftig utvikling i et utviklingsland. FN utsteder kvoter fra prosjektene mot grundig dokumentasjon av den utslippsreducerende effekten av prosjektet. Kvoter som utstedes fra prosjekter i utviklingsland kan brukes av industriland til oppfyllelse av sine utslippsforpliktelser under Kyotoprotokollen. Kjøp av kvoter skal være et supplement til nasjonale, utslippsreducerende tiltak.

Norge har vært en forkjemper for Den grønne utviklingsmekanismen og det internasjonale kvotesystemet som opprettes gjennom Kyotoprotokollen. Utviklingsland som Brasil spilte en sentral rolle i å utvikle og få inkludert Den grønne utviklingsmekanismen i Kyotoprotokollen.

Både stater, private selskaper og organisasjoner kan investere og gjennomføre CDM-prosjekter i utviklingsland. Det utstedes kvoter fra prosjektet tilsvarende antall tonn prosjektet har redusert utslippene. Pengene går til den som eier prosjektet, mens kvotene kan brukes til å dekke utslippsforpliktelser i et industriland. Utslipp i industrilandet blir da oppveid av en tilsvarende reduksjon i utviklingslandet.

Den grønne utviklingsmekanismen har to formål; for det første å bidra til bærekraftig utvikling i vertslandene og for det andre at utslippsreduksjonene skal kunne brukes til å dekke industrilandenenes utslippsforpliktelser. I tillegg skal to prosent av CDM-kvotene selges til inntekt for FNs tilpasningsfond. Den grønne utviklingsmekanismen er en resultatbasert mekanisme hvor kvotene utstedes etter at utslippsreduksjonene er oppnådd.

Den grønne utviklingsmekanismen styrker det internasjonale samarbeidet om å redusere utslippene. Den bidrar til overføring av ressurser og teknologi fra industriland til utviklingsland, og kan bidra til at fattige deler av verden oppnår økonomisk vekst uten en like sterk utslippsvekst som mange rike land har vært igjennom. Bruk av Den grønne utviklingsmekanismen og andre fleksible mekanismer bidrar til at utslippsreduksjoner skjer der det koster minst, og dermed til at land kan påta seg mer ambisiøse mål enn de ellers ville ha gjort. Den grønne utviklingsmekanismen bidrar også til at myndigheter og privat sektor i utviklingsland bygger opp kapasitet på klimaspørsmål generelt og utslippsreduksjoner spesielt.

Nærmere om prosjekter under Den grønne utviklingsmekanismen (CDM)

Det er pr desember 2012 godkjent 5 200 prosjekter i nesten 80 land under Den grønne utviklingsmekanismen. Ifølge FNs miljøprogram (UNEP Risø) er det omtrent like mange under utvikling. Alle prosjekter som er godkjent eller ute på høring har

omfattende dokumentasjon tilgjengelig på hjemmesida til FNs klimasekretariat;
<http://cdm.unfccc.int/>.

Den grønne utviklingsmekanismen er teknologinøytral. Det vil si at det kan gis kvoter til alle typer prosjekter som gir lavere utslipp enn en referansebane.

Under Kyotoprotokollen er det enighet om at kjøperland skal avstå fra å kjøpe kvoter fra kjernekraftprosjekter. Det er en begrenset adgang til å godkjenne skogkvoter under Den grønne utviklingsmekanismen. Skogkvoter er pr definisjon tidsbegrensede fordi det kan reises spørsmål om den langsiktige klimaeffekten. Skogkvotene må etter hvert erstattes av andre kvoter og kan derfor ikke brukes i det norske kvotesystemet.

To tredeler av CDM-prosjektene er innen fornybare energikilder, hvorav drøyt 1 500 er vannkraftprosjekter, mer enn 1 400 vindkraftprosjekter og 500 av prosjektene innen biomasse. Om lag 10-15% av prosjektene omhandler energieffektivisering. Et par tusen av prosjektene har kommet så langt at det er utstedt kvoter.

FNs høynivåpanel om Den grønne utviklingsmekanismen peker i en rapport (www.cdmpolicydialogue.org) fra september 2012 på at Den grønne utviklingsmekanismen har mobilisert 215 milliarder USD i investeringer i utviklingsland. Panelet gjennomførte et omfattende program for utredninger og høringer med berørte parter i 2012. Det er utstedt kvoter for utslippsreduksjoner på mer enn 1 000 millioner tonn.

Nærmere om godkjenningssystemer/prosedyrer

Noen typer prosjekter under Den grønne utviklingsmekanismen har vært omstridte. Flere CDM-prosjekter har vært kritisert for at de ikke i tilstrekkelig grad bidrar til utslippsreduksjoner og bærekraftig utvikling. Ifølge FNs høynivåpanel er disse oppfatningene utdaterte, og de omfattende kontrollmekanismene er vesentlig styrket. Det er svært krevende å dokumentere klimaeffekten av prosjektene. I FN er det styret for Den grønne utviklingsmekanismen (CDM Executive Board) som er ansvarlig for den mer detaljerte utformingen og håndhevelsen av regelverket innenfor de rammer Kyotoprotokollens medlemsland setter. Rammeverket utformer klare retningslinjer for hvilke prosjekttypen som kan godkjennes og hvordan disse skal dokumenteres og kontrolleres. Regelverket revideres løpende både av styret der det har myndighet, og av partsmøtene under Kyotoprotokollen som møtes nå i Doha.

For at et utslippsreducerende prosjekt skal kunne godkjennes som et CDM-prosjekt må en rekke kriterier oppfylles. Det kan ikke utstedes kvoter før prosjektet er godkjent.

Prosjektene må godkjennes av vertslandet. Det er vertslandet som avgjør om prosjektet tilfredsstillende bærer kriteriene. Prosjekter går også gjennom høringer med berørte parter. Hvert prosjekt og alle kvotene som utstedes gjennom prosjektet skal også kontrolleres av uavhengige tredjeparter før de kan godkjennes av FN.

For at prosjektene skal kunne godkjennes må det dokumenteres at de er "addisjonelle", dvs. at de ikke ville blitt realisert uten inntekter fra CDM. Hvis prosjektet hadde blitt realisert uansett, dvs. at utstedelsen av CDM-kvotene ikke er nødvendig for å sikre lønnsomhet i prosjektet, så vil prosjektet ikke kunne sies å føre til ekstra utslippsreduksjoner.

Prosjektplanen må også kontrolleres av en uavhengig tredjepart før den kan godkjennes av styret for CDM (CDM Executive Board). Når prosjektet er påbegynt skal det overvåkes og godkjennes av et uavhengig organ. Dette organet kontrollerer at prosjektet gir målbare, reelle utslippsreduksjoner i samsvar med den godkjente prosjektplanen. CDM Executive Board utsteder deretter CDM-kvoter til den investerende parten på vegne av utviklingslandet.

Kontinuerlige forbedringer i Den grønne utviklingsmekanismen

Norge har tillit til FN-systemet og klimakvoter som godkjennes av FN. Siden oppstarten i 2001 har det vært en kontinuerlig forbedring av CDM basert på erfaringene som er gjort med prosjekter og håndheving av regelverket. Flere CDM-prosjekter har vært kritisert for at de ikke i tilstrekkelig grad bidrar til utslippsreduksjoner og bærekraftig utvikling. FN har avvist en rekke prosjekter som ikke kan legge frem god nok dokumentasjon på at CDM var en utløsende faktor for å sette igang. Det gjelder imidlertid å finne en balanse. Det er også kritiske røster som mener at CDM er for byråkratisk og komplisert med sine omfattende krav til dokumentasjon og tidkrevende prosedyrer for kontroll.

Fremtiden for Den grønne utviklingsmekanismen

Framtiden for CDM er uviss på grunn av usikkerheten rundt en ny klimaavtale. Markedet mener at det er tilstrekkelig med godkjente prosjekter til å dekke den forventede etterspørselen fra stater og bedrifter de nærmeste årene. Etablering av nye prosjekter er derfor redusert, og prisen på CDM-kvoter er svært lav.

Betydningen av CDM for bedrifter i Norge

I Norge er det over hundre bedrifter som kan bruke kvoter fra CDM til oppgjør for sin kvoteplikt i EUs kvotesystem på bedriftsnivå. I tillegg er det et titalls bedrifter som driver prosjektutvikling, flere analyse- og rådgivningsselskaper på feltet, en børs som formidler kvoter, samt Det Norske Veritas som er størst i markedet for kontroll av utslippsreducerende prosjekter.